

[Pradžia](#) > Teisė kreiptis į teismą valstybėje narėje

Teisė kreiptis į teismą valstybėje narėje

1.1. Teisinė sistema. Aplinkos apsaugos teisės šaltiniai

1) Bendra informacija apie aplinkos apsaugos sistemą ir subjektų (fizinių asmenų, juridinių asmenų, NVO – nevyriausybinų organizacijų) procesines teises atitinkamoje nacionalinėje teisės sistemoje

Konstitucijos 53 ir 54 straipsniuose bei Aplinkos apsaugos įstatyme nustatyti pagrindiniai reikalavimai. Aplinkos apsaugos įstatymo tikslas yra reguliuoti visuomeninius santykius aplinkos apsaugos srityje, nustatyti pagrindines juridinių ir fizinių asmenų teises ir pareigas išsaugant biologinę įvairovę, ekologines sistemas ir kraštovaizdžio ypatybes, užtikrinant sveiką ir švarią aplinką, racionalų gamtos išteklių naudojimą Lietuvos Respublikoje, jos teritoriniuose vandenyse, kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje (Aplinkos apsaugos įstatymo 2 straipsnis). Aplinkos apsauga yra viešasis interesas (Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d., 2014 m. gegužės 9 d., 2015 m. kovo 5 d. nutarimai).

Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą (Konstitucijos 30 (1) straipsnis).

Vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė^[1] turi teisę: Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka paduoti skundą (prašymą), reikalaujanti imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklė, ir reikalaujanti nubausti asmenis, kaltus dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnus, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus; Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, jeigu mano, kad jo (jų) prašymas, pateiktas teisės aktu, reglamentuojančių teisę gauti informaciją apie aplinką, nustatyta tvarka, buvo neteisėtai atmestas, į jį buvo iš dalies ar visiškai netinkamai atsakyta arba į prašymą deramai neatsižvelgta pagal teisės aktus, reglamentuojančius teisę gauti informaciją apie aplinką (Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (1) straipsnis). Suinteresuota visuomenė turi teisę Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo užginčijant sprendimų, veiksmų ar neveikimo aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje materialinį ar procesinį teisėtumą (Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (2) straipsnis).

Valstybinį aplinkos apsaugos administravimą vykdo Respublikos Vyriausybė, Aplinkos ministerija ir kitos institucijos prie Aplinkos ministerijos (pvz., Aplinkos apsaugos departamentas, Aplinkos apsaugos agentūra, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, Generalinė miškų urėdija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba), kitos specialios valstybės institucijos (pvz., nacionalinių parkų direkcijos) ir vietos savivaldos institucijos.

2) Nacionalinės konstitucijos (jei taikoma) pagrindinės nuostatos, susijusios su aplinkos teise ir teise kreiptis į teismą, įskaitant procesines teises

Konstitucijoje nėra tiesiogiai įtvirtinta teisė į švarią, sveiką, palankią ir pan. aplinką. Tačiau šią teisę galima kildinti iš kitų [Konstitucijos straipsnių](#)^[2]. Aplinkos apsaugos samprata minima keliuose Konstitucijos straipsniuose: „Valstybė ir kiekvienas asmuo privalo saugoti aplinką nuo kenksmingo poveikio“ (53 (3) straipsnis); „Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai. Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją.“ (54 straipsnis). Konstitucija garantuoja galimybę kreiptis į teismą: „Kiekvienas asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą“ (30 (1) straipsnis).

3) Aktai, kodeksai, dekretai ir kt. – pagrindinės nuostatos, susijusios su aplinka ir teise kreiptis į teismą, nacionaliniai kodeksai ir aktai

Kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo / jos teisė arba įstatymų saugomas interesas. Kiekvienas pareiškėjas, kuris ginčija administracinį aktą, turi įrodyti savo suinteresuotumą dėl šio akto panaikinimo. Administraciniame teisme priimtini tik tie skundai, kuriais siekiama ginti savo individualiai pažeistas teises (Administracinių bylų teisenos įstatymo (ABTĮ) 5 straipsnis). Šios bendros nuostatos galioja skirtingų rūšių procesams ir skirtingiems jų dalyviams. Be to, yra galimybė pateikti skundą dėl valstybės ar kito viešojo intereso gynimo. Ši galimybė suteikta prokurorui, viešojo administravimo subjektams, valstybės kontrolės pareigūnams, kitoms valstybės institucijoms, organizacijoms ir fiziniams asmenims. Tačiau tokia galimybė suteikiama tik įstatymų nustatytais atvejais (ABTĮ 55 straipsnis). Pvz., pagal Aplinkos apsaugos įstatymą, suinteresuota visuomenė, vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų turi teisę paduoti skundą teismui, be to, suinteresuota visuomenė turi teisę kreiptis į teismą gindama viešąjį interesą ir ginčydama materialų ar procedūrinį sprendimą, veiksmų ar neveikimo aplinkos apsaugos srityje, taip pat gamtos išteklių naudojimo srityje teisėtumą. Taigi, jeigu teikiamas skundas ginant viešąjį interesą, susijusį su aplinkos apsauga, toks skundas turi būti priimtinas, kadangi tokia galimybė numatyta Aplinkos apsaugos įstatyme. Ši taisyklė taikoma visais atvejais (ne tik aplinkosaugos atvejais). Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė turi teisę paduoti skundą (prašymą), reikalaujanti imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklės, ir reikalaujanti nubausti asmenis, kaltus dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnus, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus.

Yra nustatytos specialios taisyklės dėl suinteresuotos visuomenės galimybės pateikti skundą teismams poveikio aplinkai vertinimo atvejais (Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo (PAV) įstatymo 15 straipsnis), taršos intergruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) leidimų atvejais (TIPK išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528, 124 punktas), taip pat teritorijų planavimo atvejais (Teritorijų planavimo įstatymo 49 straipsnis).

4) Nacionalinės teismų praktikos pavyzdžiai ir Aukščiausiojo Teismo vaidmuo aplinkosaugos bylose

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kaip kasacinis teismas, užtikrina vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką.

Yra skirtumų tarp privataus intereso ir viešojo interesų gynimo atvejų. Privataus intereso gynimas užtikrinamas pagal Konstituciją (30 straipsnis). Viešojo intereso gynimas yra galimas tik įstatymų nustatytais atvejais (ABTĮ 55 straipsnis) (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje Nr. A520-211/2013). Aplinkos apsaugos įstatymas nustato galimybę ginti viešąjį interesą aplinkosaugos srityje (7 straipsnis). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas tiesiogiai taiko Orhuso konvenciją ir dėl asmens teisinio statuso sprendžia vadovaudamasis Orhuso konvencija (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 29 d. nutartis byloje Nr. A602 -186/2013). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendė dėl reikalavimų, taikomų nevyriausybinėms organizacijoms: jos turi aktyviai veikti aplinkosaugos srityje ir turi atitikti kitus nacionalinės teisės reikalavimus (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje Nr. A520 - 211/2013). „Suinteresuotos visuomenės“ statusas nustatomas, atsižvelgiant į Aplinkos apsaugos įstatymą ir kitus teisės aktus, pavyzdžiui, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai įstatymą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 29 d. nutartis byloje Nr. A602 -186/2013).

5) Ar administracinės procedūros šalys gali tiesiogiai remtis tarptautiniais aplinkosaugos susitarimais ar tik nacionalinės teisės aktais ir ES teisės aktus perkeliančiais aktais?

Parlamento (Seimo) ratifikuotos tarptautinės sutartys yra sudedamoji teisinės sistemos dalis (Konstitucijos 138 (3) straipsnis). Kolizijos atveju tarptautinės sutartys turi viršenybę prieš nacionalinę teisę (Tarptautinių sutarčių įstatymo 11 (2) straipsnis). Šalys gali tiesiogiai remtis tarptautine teise. Orhuso konvencija galioja be papildomo nacionalinio reglamentavimo. Viešojo administravimo subjektai ir teismai turi įgyvendinti šią sutartį. Orhuso konvencijos nuostatos yra perkeltos į nacionalinius teisės aktus.

1.2. Teismų jurisdikcija

1) Teismų sistemos instancijų skaičius

-

2) Kompetencijos ir jurisdikcijos taisyklės: kaip nustatomas jurisdikciją turintis teismas skirtingų nacionalinių teismų (skirtingose valstybėse narėse) jurisdikcijų kolizijos atveju?

Lietuvoje **veikia teismų sistema**, kurią sudaro bendrosios kompetencijos teismai ir specialiosios jurisdikcijos administraciniai teismai. Bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėjantys civilines ir baudžiamąsias bylas, yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (1), Lietuvos apeliacinis teismas (1) ir kaip pirmosios instancijos teismai: apygardos teismai (5) bei apylinkių teismai (12). Apylinkių teismai taip pat nagrinėja kai kurias administracinių teisės pažeidimų bylas pagal įstatymu nustatytą jurisdikciją. Apygardos teismai, Lietuvos apeliacinis teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas turi civilinių bylų ir baudžiamųjų bylų skyrius. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra teismas, peržiūrintis kitų bendrosios kompetencijos teismų sprendimus, nuosprendžius, nutarimus ir nutartis. Jis formuoja vienodą teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (1) ir apygardos administraciniai teismai (2) yra specialiosios jurisdikcijos teismai, nagrinėjantys administracinius ginčus, kilusius tarp piliečių ir viešojo administravimo institucijų. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas veikia kaip pirmosios instancijos teismas ir kaip apeliacinis teismas bylose pagal įstatymu nustatytą jurisdikciją. Jis yra apeliacinės instancijos teismas dėl sprendimų ir nutarčių, priimtų apygardos administracinių teismų, ir nutarimų, priimtų apylinkės teismų administracinių nusižengimų bylose. Kaip pirmosios instancijos teismas jis nagrinėja įstatyme numatytas specialių kategorijų bylas, prašymus atnaujinti administracinių bylų, įskaitant administracinių nusižengimų bylas, nagrinėjimą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Kitų specializuotų teismų, kompetentingų nagrinėti tik tam tikros rūšies administracinius ginčus, nėra.

3) Ypatybės, susijusios su teismų taisyklėmis aplinkosaugos srityje (specializuoti aplinkosaugos bylų teismai), ne teisininkų, teisėjų ekspertų vaidmeniu ir kt.

Aplinkos apsaugos srityje nėra nustatyta specialių teismo proceso taisyklių. Lietuvos administracinių ginčų komisija ir administraciniai teismai atlieka visų administracinių aktų, įskaitant ir administracinius aktus aplinkosaugos srityje, teisėtumo patikrą. Bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja bylas dėl aplinkai padarytos žalos atlyginimo.

4) Teisminės kontrolės lygis nagrinėjant administracinius skundus, veiksmų teismo iniciatyva sąvoka ir kt. Kokie jos ribojimai taikomi? Veiksmų teismo iniciatyva taisyklės

Administracinis teismas gali panaikinti ginčijamą administracinį aktą (tam tikrais atvejais jo dalį). Teismas taip pat gali įpareigoti atitinkamą viešojo administravimo subjektą pašalinti padarytą pažeidimą arba įvykdyti kitokį teismo patvarkymą (ABTĮ 88 straipsnis). Administracinis teismas negali pakeisti administracinio akto, tačiau jis gali įpareigoti valstybės instituciją parengti (priimti) naują administracinį aktą. Teismo sprendime gali būti nurodyta, koks turi būti naujas administracinis aktas. Administracinių bylų teisenos įstatyme nėra specialių proceso taisyklių dėl aplinkosaugos bylų. Yra galimybė pateikti skundą ginant valstybės ar kitus viešuosius interesus, įskaitant aplinkosaugos klausimus (ABTĮ 55 straipsnis).

Rengdamasis bylos nagrinėjimui teisme, teisėjas priima nutartis, reikalingas pasiruošti nagrinėti administracinę bylą teisme, nepranešęs proceso dalyviams (prašydamas įrodymų, pakviesdamas liudytojus ir pan.), išskyrus atvejus, kai sprendžiamas ekspertizės skyrimo klausimas (ABTĮ 67 straipsnis). Teismo posėdyje teisėjas taip pat gali „aktyviai“ dalyvauti procese reikalaujamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas gali kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas iširti, ar įstatymas ar kitas Seimo priimtas teisės aktas, taikytinas byloje, atitinka Konstituciją ir ar Respublikos Prezidento ar Vyriausybės priimti aktai, taikytini byloje, atitinka Konstituciją ir įstatymus. Teismas taip pat gali savo iniciatyva kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo.

1.3. Teisėtvarkos sistema administraciniu ir teismų lygmenimis

1) Administracinės procedūros sistema (ministerijos ir (arba) atitinkamos valstybės institucijos)

Valstybinį aplinkos apsaugos administravimą vykdo Respublikos Vyriausybė, Aplinkos ministerija ir kitos institucijos prie Aplinkos ministerijos (pvz., Aplinkos apsaugos departamentas, Aplinkos apsaugos agentūra, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, Generalinė miškų urėdija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba), kitos specialios valstybės institucijos (pvz., nacionalinių parkų direkcijos) ir vietos savivaldos institucijos. Administracinę procedūrą reglamentuoja Viešojo administravimo įstatymas sprendžiant visus administracinės teisės klausimus. Nėra jokių specialių taisyklių, susijusių su aplinkosauga. Administracinė procedūra baigiama ir administracinis sprendimas priimamas per 20 darbo dienų nuo procedūros pradžios. Šis terminas gali būti pratęstas ne ilgesniam kaip 10 darbo dienų laikotarpiui (Viešojo administravimo įstatymo 10 (4) straipsnis). Lietuvos teisinėje sistemoje numatytos privaloma ir neprivaloma ikiteisminė ginčų sprendimo procedūra. Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą, prieš kreipiantis į administracinį teismą, viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės akta arba veiksmai (neveikimas) ar vilkinimas atlikti veiksmus gali būti, o įstatymų nustatytais atvejais – turi būti ginčijami kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją (ABTĮ 26 straipsnio 1 dalis). Privalomos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos atveju tam tikra ikiteisminio ginčų nagrinėjimo institucija paprastai priklauso tam tikros viešojo administravimo institucijos vidaus organizacinei sistemai, o administracinių ginčų nagrinėjimas yra viena iš jos funkcijų. Neprivalomos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos atveju asmuo gali pasirinkti. Skundas gali būti pateiktas išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai arba tiesiogiai administraciniam teismui. Pagrindinė ikiteisminio ginčų nagrinėjimo institucija yra Lietuvos administracinių ginčų komisija. Lietuvos administracinių ginčų komisiją 4 metų laikotarpiui sudaro Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Šią komisiją sudaro nariai, turintys aukštąjį teisinį išsilavinimą (Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 3 straipsnis).

2) Kaip administracinį su aplinkosauga susijusį sprendimą galima apskųsti teismui? Kada galima tikėtis galutinio sprendimo?

Asmuo turi teisę apskųsti viešojo administravimo subjekto priimtą administracinį sprendimą administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui pagal teisės aktuose nustatytą procedūrą (Viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnis).

Administracinis teismas gali panaikinti viešojo administravimo subjekto sprendimą, įpareigoti viešojo administravimo subjektą pašalinti padarytą pažeidimą ar įvykdyti kitokį teismo patvarkymą (ABTĮ 88 straipsnis). Nėra nustatyta specialių taisyklių dėl aplinkosaugos bylų nagrinėjimo administraciniuose teismuose.

Bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja bylas dėl atsakomybės aplinkos apsaugos srityje. Aplinkos apsaugos įstatymo 32-34 straipsniuose numatyta galimybė pareikšti ieškinius dėl žalos aplinkai atlyginimo. Yra kelios galimybės iškelti atsakomybės aplinkos apsaugos srityje klausimą. Kiekvienas atvejis susiję su specialiomis sąlygomis. Asmuo gali kreiptis į kompetentingą valstybės instituciją su prašymu atlikti tam tikrus veiksmus, jei aplinkai yra padaryta žala. Toks valstybės institucijos sprendimas gali būti skundžiamas administraciniam teismui.

Fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių sveikatai, turtui ir interesams yra padaryta žala, gali tiesiogiai kreiptis į bendrosios kompetencijos teismus su ieškiniu dėl žalos atlyginimo. Kompetentingi pareigūnai gali kreiptis į teismus su ieškiniais dėl žalos aplinkai atlyginimo.

Administracinių ginčų komisijai paduotas skundas (prašymas) turi būti išnagrinėtas ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo jo priėmimo dienos (šis terminas gali būti pratęstas dar 10 darbo dienų) (Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 12 straipsnis). Administracinių ginčų komisijos sprendimas priimamas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo skundo (prašymo) išnagrinėjimo (Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 19 straipsnis).

Teismo sprendimas surašomas ir viešai paskelbiamas paprastai tą pačią dieną po bylos išnagrinėjimo (ABTĮ 84 (3) straipsnis). Teismas, išnagrinėjęs bylą, gali atidėti teismo sprendimo priėmimą ir paskelbimą ne ilgiau kaip dvidešimčiai darbo dienų, o išnagrinėjęs bylą dėl norminio administracinio akto teisėtumo, – ne ilgiau kaip vienam mėnesiui. Dėl svarbių priežasčių administracinę bylą nagrinėjančio teisėjo ar administracinę bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nario (narių) motyvuotu prašymu teismo pirmininkas ar jo paskirtas teisėjas motyvuota nutartimi gali pratęsti šiuos terminus ne ilgiau kaip dešimčiai darbo dienų. Kai suserga ar dėl kitų objektyvių priežasčių procese negali dalyvauti bylą nagrinėjantis teisėjas ar visi bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nariai, teismo pirmininkas ar jo paskirtas teisėjas arba kai suserga ar dėl kitų objektyvių priežasčių procese negali dalyvauti vienas ar keli bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nariai, likę (dalyvaujantys) teisėjų kolegijos nariai (likę

(dalyvaujantis) teisėjų kolegijos narys) nutartimi gali pratęsti šį terminą iki objektyvių priežasčių išnykimo (ABTĮ 84 (5) straipsnis).

Įstatyme nėra reglamentuotas terminas nuo skundo padavimo iki jo nagrinėjimo teismo posėdyje. Yra nustatyta keletas terminų rengiantis bylos nagrinėjimui ir teismo posėdžiui (pasiruošimas nagrinėti administracinę bylą teisme paprastai turi būti baigtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo skundo (prašymo, pareiškimo) priėmimo dienos (ABTĮ 64 (2) straipsnis); nutartis skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje paprastai turi būti priimta ne vėliau kaip prieš mėnesį iki teismo posėdžio dienos (ABTĮ 64 (3) straipsnis).

3) Ar yra specializuotų aplinkosaugos bylų teismų, koks jų vaidmuo ir kompetencija?

Lietuvoje nėra specialių teismų, tribunolų ar kitų aplinkos apsaugos ginčus nagrinėjančių institucijų. Lietuvos administracinių ginčų komisija ir administraciniai teismai atlieka visų administracinių aktų, įskaitant administracinius aktus aplinkosaugos srityje, teisėtumo kontrolę.

4) Kompetentingų institucijų priimtų administracinių su aplinkosauga susijusių sprendimų apskundimo ir teismo nutarčių bei sprendimų apskundimo tvarka (lygiai)

Pagal ABTĮ, kiekvienas suinteresuotas asmuo gali teikti skundą apygardos administraciniam teismui dėl administracinio akto. Priimtini yra skundai, kurie paduodami, kad būtų apginta asmens pažeista ar ginčijama teisė, (5 straipsnis) arba skundai, kurie paduodami ginant valstybės ar kitą viešąjį interesą (55 straipsnis).

Apygardų administracinių teismų sprendimai, priimti nagrinėjant bylas pirmąja instancija, apeliacine tvarka per 30 kalendorinių dienų nuo sprendimo paskelbimo gali būti skundžiami Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui (ABTĮ 132 (1) straipsnis).

5) Ypatingieji skundai. Aplinkosaugos srityje taikomos taisyklės. Prašymų priimti prejudicinį sprendimą teikimo tvarka

Iš esmės vienodas teismo procesas taikomas visose bylose. Nėra specialių taisyklių, taikomų aplinkos apsaugos byloms.

Teismas sustabdo bylos nagrinėjimą, kai kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo Europos Sąjungos įstatymų aiškinimo ar galiojimo klausimu (ABTĮ 100 (1(9)) straipsnis). Nutartis sustabdyti bylos nagrinėjimą dėl kreipimosi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją negali būti skundžiama (ABTĮ 100 (3) straipsnis).

6) Ar aplinkosaugos srityje yra ginčų sprendimo neteismine tvarka būdų (taikinimas ir kt.)?

Yra galimybė administracinius ginčus (įskaitant aplinkos apsaugos srityje) išspręsti teisminės mediacijos būdu. Teismas prašo šalių pateikti nuomonę dėl ketinimo ir galimybių išspręsti ginčą teisminės mediacijos būdu (ABTĮ 71 straipsnis).

7) Kaip gali padėti kiti subjektai (ombudsmenas (jei taikoma), prokuroras)?

Seimo kontrolierius (ombudsmenas) neturi teisės pateikti skundo administraciniam teismui dėl individualaus administracinio sprendimo. Tačiau jis gali kreiptis į administracinį teismą su prašymu ištirti, ar administracinis norminis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės nutarimą (Seimo kontrolierių įstatymo 19 (1 (10)) straipsnis). Jis gali siūlyti prokurorui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo (Seimo kontrolierių įstatymo 19 (1 (16)) straipsnis). Prokuroras turi teisę ginti viešąjį interesą administraciniuose teimuose (ABTĮ 55 straipsnis). Kitos valstybės institucijos turi teisę kreiptis į administracinius teismus, kai jos kreipiasi dėl savo interesų gynimo arba kai jos gina viešąjį interesą.

[Seimo kontrolierių įstaiga](#)

[Prokuratūros vykdomas viešojo intereso gynimas](#)

1.4. Kaip kreiptis į teismą?

1) Kas gali ginčyti administracinį su aplinkosauga susijusį sprendimą (suinteresuotos visuomenės sąvokos ir NVO svarba)?

Kiekvienas pareiškėjas, ginčijantis administracinį aktą, turi įrodyti suinteresuotumą šio akto panaikinimu. Priimtinas fizinio asmens kreipimasis į administracinį teismą, kai jis siekia apginti savo pažeistą ar ginčijamą teisę ar interesą (ABTĮ 5 straipsnis). Prokuroras, viešojo administravimo subjektai, organizacijos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas valstybės ar viešasis interesas, tačiau tik įstatymų nustatytais atvejais (ABTĮ 55 straipsnis). Skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, per du mėnesius nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskūstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas. Jeigu viešojo administravimo subjektas nevykdo savo pareigų arba vilkina klausimo nagrinėjimą ir nustatytu laiku jo neišsprendžia, toks neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskūstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas. Pareiškimų, kuriuose prašoma ištirti norminių administracinių teisės aktų teisėtumą, padavimo administraciniam teismui terminai nenustatomi (ABTĮ 29 straipsnis).

Nevyriausybinių organizacijų gali pateikti skundą, gindamos savo ir savo narių pažeistas ar ginčijamas teises ar įstatymų nustatytais atvejais gindamos valstybės ar viešąjį interesą. Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (2) straipsnį, suinteresuota visuomenė turi teisę pateikti skundą dėl viešojo intereso gynimo.

2) Ar sektorių teisės aktuose (gamtos išsaugojimas, vandentvarka, atliekų tvarkymas, PAV (poveikio aplinkai vertinimas), TIPK/PITD (Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva) ir kt.) taikomos skirtingos taisyklės?

Yra nustatytos papildomos taisyklės dėl galimybės suinteresuotai visuomenei kreiptis su skundu į teismą poveikio aplinkai vertinimo bylose (PAV įstatymo 15 straipsnis) ir taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų bylose (Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528, 124 punktą), taip pat teritorijų planavimo bylose (Teritorijų planavimo įstatymo 49 straipsnis).

3) Teisės pareikšti ieškinį tvarka, taikoma NVO ir fiziniams asmenims (administracinėse procedūrose ir teismuose, juridinio asmens statusą turinčioms organizacijoms, visuomenės atstovų ad hoc grupėms, užsienio NVO teisė kreiptis į teismą ir kt.)

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą, kiekvienas suinteresuotas asmuo (fiziniai asmenys, nevyriausybinių organizacijų) gali kreiptis į teismą dėl savo pažeistos teisės, ginčijamos teisės ar įstatymų saugomo intereso gynimo. Kiekvienas pareiškėjas, ginčijantis administracinį aktą, turi įrodyti savo suinteresuotumą šio akto panaikinimu. Administracinis teismas priima tik tuos skundus, kuriais siekiama ginti asmens pažeistą teisę (ABTĮ 5 straipsnis). Šios pagrindinės taisyklės yra taikomos skirtingoms procedūroms (pirmajai teismo instancijai, apeliacinei teismo instancijai) ir skirtingiems subjektams (fiziniams asmenims, nevyriausybiniams organizacijoms). Tačiau galima pateikti skundą siekiant apginti valstybės ar viešąjį interesą. Ši galimybė suteikta prokurorui, viešojo administravimo subjektams, organizacijoms ir fiziniams asmenims, tačiau ja galima pasinaudoti tik įstatymų nustatytais atvejais (ABTĮ 55 straipsnis). Pavyzdžiui, pagal Aplinkos apsaugos įstatymą, suinteresuota visuomenė, vienas ar daugiau fizinių ar juridinių asmenų turi teisę kreiptis į teismą, be to, suinteresuota visuomenė turi teisę kreiptis į teismą gindama viešąjį interesą, ginčydama materialinį ar procesinį sprendimų aplinkos apsaugos srityje ir gamtos išteklių naudojimo srityje teisėtumą. Taigi, jei pateikiamas skundas siekiant ginti viešąjį interesą, susijusį su aplinkos apsauga, šis skundas turėtų būti priimtinas, nes tokią galimybę nustato Aplinkos apsaugos įstatymas. Ši taisyklė taikoma visais atvejais (ne tik dėl aplinkosaugos klausimų).

4) Kokios yra vertimo raštu ir žodžiu taisyklės, jeigu procese dalyvauja užsienio subjektai?

ABTĮ 9 straipsnyje nustatyta, kad administracinių bylų procesas vyksta, sprendimai priimami ir skelbiami lietuvių kalba. Visi teismui pateikiami dokumentai turi būti išversti į lietuvių kalbą. Kai proceso dalyvis, kuriam procesiniai dokumentai turi būti įteikti užsienio valstybėje, nemoka lietuvių kalbos, administraciniam teismui turi būti pateikti šių dokumentų vertimai į jam suprantamą kalbą arba valstybės, kurioje turi būti įteiktas dokumentas, oficialiąją

kalbą, o jeigu toje valstybėje yra kelios oficialiosios kalbos, – į vieną iš įteikimo vietos oficialiųjų kalbų. Kai proceso dalyviui, kuris nemoka lietuvių kalbos, teismo procesiniai dokumentai turi būti siunčiami į užsienio valstybę, teismas išverčia juos į vieną iš šioje dalyje nurodytų kalbų. Bylą nagrinėti teisme rengiančiam teisėjui ar ją nagrinėjančiam teismui nutarus, kita kalba surašytą dokumentą teismo posėdyje gali išversti vertėjas. Asmenims, nemokantiems lietuvių kalbos, garantuojama teisė naudotis vertėjo paslaugomis. Už vertėjo paslaugas teismo posėdžio metu mokama iš valstybės biudžeto.

Administracinės procedūros kalba – valstybinė lietuvių kalba (Viešojo administravimo įstatymo 28 straipsnis). Kai asmuo, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, nemoka ar nesupranta valstybinės kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, administracinėje procedūroje turi dalyvauti vertėjas. Administracinę procedūrą pradėjęs viešojo administravimo subjektas arba asmuo, kurio atžvilgiu buvo pradėta administracinė procedūra, savo iniciatyva kviečiasi vertėją.

1.5. Procedūrose taikoma tvarka dėl įrodymų ir ekspertų

Specialiųjų taisyklių, taikomų sprendžiant su aplinkosauga susijusius klausimus, teisminės kontrolės, eksperto įtraukimo į procedūrą ir kitų taisyklių apžvalga

1) Įrodymų vertinimas: ar taikomi įrodymų rinkimo ar vertinimo ribojimai? Ar teismas gali savo iniciatyva prašyti pateikti įrodymus?

Įrodymus renka proceso šalys ir kiti asmenys. Šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo skundo reikalavimus ir atsiliepimus. Administraciniame ir civiliniame procese įrodymai yra šalių ir trečiųjų asmenų paaiškinimai (duoti tiesiogiai arba per atstovus), liudytojų parodymai, rašytiniai įrodymai, daiktiniai įrodymai, specialistų paaiškinimai, ekspertų išvados. Įrodymus teismui pateikia proceso šalys ir kiti proceso dalyviai. Prireikus teismas gali pasiūlyti nurodytiems asmenims pateikti papildomų įrodymų arba šių asmenų prašymu ar savo iniciatyva išreikalauti reikiamus dokumentus, pareikalauti iš pareigūnų paaiškinimų. Civiliniame procese teismas turi teisę rinkti įrodymus savo iniciatyva tik išimtiniais įstatymų nustatytais atvejais, pavyzdžiui, šeimos ir darbo bylose. Kitos šalies prašymu teismas taip pat gali reikalauti įrodymų ir juos gauti iš kitos šalies ar trečiųjų asmenų.

Jokie teismui pateikti įrodymai neturi iš anksto nustatytos vertės. Įrodymus teismas vertina pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą nuodugniu, išsamiu ir objektyviu faktų išnagrinėjimu pagal įstatymą, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijus. Teisėjai turi aktyviai dalyvauti renkant įrodymus, nustatant visas reikšmingas bylos aplinkybes, ir turi juos išsamiai ir objektyviai išnagrinėti.

Jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios. Teismas įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais. Teisėjai privalo aktyviai dalyvauti tiriant įrodymus, nustatant visas bylai svarbias aplinkybes ir visapusiškai, objektyviai jas ištirti.

Administracinėje procedūroje viešojo administravimo subjektas gali reikalauti tik tų dokumentų ir informacijos, kurių nėra valstybės registruose (kadastruose), žinybiniuose registruose, valstybės ir savivaldybių informacinėse sistemose, išskyrus tuos atvejus, kai tokie dokumentai turi būti pateikiami įstatymų nustatytais atvejais. Dokumentams ir informacijai pateikti turi būti nustatytas konkretus terminas. Reikalauti papildomų dokumentų ir papildomos informacijos iš prašymą ar skundą pateikusių asmenų galima tik išimtiniais atvejais ir tinkamai motyvuojant šių dokumentų ir informacijos būtinumą. Viešojo administravimo subjektas gali prašyti kito viešojo administravimo subjekto tarnybinės pagalbos. Kai tarnybinę pagalbą gali suteikti keli viešojo administravimo subjektai, pirmiausia kreipiamasi į žemesnio lygmens viešojo administravimo subjektą. Vieno viešojo administravimo subjekto tarnybinė pagalba kitam viešojo administravimo subjektui teikiama nemokamai (Viešojo administravimo įstatymo 12 straipsnis).

2) Ar galima pateikti naujų įrodymų?

Administraciniame procese šalys gali pateikti naujus įrodymus iki bylos nagrinėjimo iš esmės pabaigos. Civiliniame procese šalys gali pateikti naujus įrodymus iki pasirengimo bylą nagrinėti teismo posėdyje pabaigos.

3) Kaip procedūrose gali būti teikiamos eksperto nuomonės? Vieši ekspertų sąrašai ir registrai

3.1) Ar eksperto nuomonė privaloma teismui? Ar teismas turi kokią nors diskreciją?

-
3.2) Teismo kviečiamiems ekspertams taikomos taisyklės

-
3.3) Šalių kviečiamiems ekspertams taikomos taisyklės

-
Šalys gali pateikti teismui ekspertų išvadas ir kitus įrodymus. Specialistų paaiškinimai, nuomonės ar išvados, kurias savo iniciatyva surinko proceso šalys, nelaikomi ekspertų išvadomis. Jie laikomi rašytiniais įrodymais. Teismas savo iniciatyva arba šalių prašymu nusprendžia dėl teismo ekspertizės skyrimo. Paprastai ekspertui pavedama išnagrinėti tam tikrus klausimus, kai teismui reikia specialių mokslo, medicinos, meno, technikos ar profesinių žinių.

Viešai [prieinamas ekspertų sąrašas](#).

Ekspertų išvados, kaip ir kiti įrodymai, teismui neturi iš anksto nustatytos galios. Jie teismo nesaisto.

Sumas, išmokėtinas ekspertams ir ekspertų organizacijoms, iš anksto įmoka ta proceso šalis, kuri pareiškė prašymą iškviešti ekspertus (ABTĮ 39 straipsnis). Jeigu prašymą pareiškė abi proceso šalys arba jeigu ekspertai šaukiami ar ekspertizė daroma teismo iniciatyva, reikalaujamas sumas įmoka proceso šalys lygiomis dalimis. Nurodytos sumos įmokamos į teismo specialiąją sąskaitą. Administracinis teismas, atsižvelgdamas į turtingą fizinio asmens ar fizinių asmenų grupės padėtį, gali visiškai ar iš dalies atleisti juos nuo šiame straipsnyje nurodytų sumų įmokėjimo į teismo specialiąją sąskaitą. Prašymas atleisti nuo tokių sumų mokėjimo turi būti motyvuotas ir pagrįstas įrodymais. Nuo šiame straipsnyje nurodytų sumų mokėjimo gali būti atleidžiama ir nukentėjusioji šalis.

3.4) Kokie yra taikomi procesiniai mokesčiai, įskaitant mokesčius, susijusius su ekspertų nuomonėmis ir jų liudijimais?

[Lietuvos teismo ekspertizės centras](#) (LTEC) yra valstybinė viešojo administravimo įstaiga, kurios paskirtis - pagal teismų ir ikiteisminio tyrimo institucijų skiriamas užduotis atlikti ekspertizes. Įkainius reglamentuoja šios įstaigos norminiai aktai.

Privačių ekspertų teikiamų paslaugų įkainiai yra nenustatyti. Nėra nustatytas procesinis mokestis.

Sumas, išmokėtinas liudytojams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms, iš anksto įmoka ta proceso šalis, kuri pareiškė prašymą iškviešti liudytojus, specialistus ar ekspertus (ABTĮ 39 (3) straipsnis). Jeigu nurodytus prašymus pareiškė abi proceso šalys arba jeigu liudytojai, specialistai ir ekspertai šaukiami ar ekspertizė daroma teismo iniciatyva, reikalaujamas sumas įmoka proceso šalys lygiomis dalimis (ABTĮ 39 (4) straipsnis).

1.6. Teisinės profesijos ir galimi procedūrų subjektai, dalyviai

1) Teisinių (privalomas) vaidmuo. Kaip su jais susisiekti (viešai prieinama interneto nuoroda į advokatūros registrą ar interneto svetainę)? Aplinkosaugos srityje besispecializuojantys teisininkai

Šalys gali pačios arba per atstovus atstovauti savo interesams administraciniuose teismuose. Administraciniuose teismuose advokato dalyvavimas teismo procese (taip pat ir aplinkosaugos bylose) nėra privalomas. Advokatas yra privalomas kasaciniame teisme (Lietuvos Aukščiausiajame Teisme) (pvz., bylose dėl žalos aplinkai atlyginimo arba baudžiamosiose bylose). Paprastai privalomas advokato dalyvavimas numatytas baudžiamajame procese visuose bendrosios kompetencijos teismuose.

Advokatų sąrašą galima rasti šiuose interneto puslapiuose:

<http://www.advokatura.lt/lt/advokatai/praktikuojanciu-advokatu-sarasas/all.html>

<http://www.advokatura.lt/lt/i-pradzia.html>

<https://www.infolex.lt>

Advokatų, kurie specializuojasi aplinkos apsaugos bylose

1.1 Ar galima gauti nemokamą pagalbą?

Advokatas gali teikti teisinę paslaugą nemokamai, t. y. teikti teisinę pagalbą (Advokatūros įstatymo 4 straipsnio 5 dalis). Advokatas nusprendžia, ar teisinę paslaugą teiks nemokamai. Ši paslauga yra pro bono pagalba ir nėra būtina teisinė pagalba.

Pirminę teisinę pagalbą turi teisę gauti visi Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse ir tiesiogiai taikomuose Europos Sąjungos teisės aktuose nurodyti asmenys (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 (1) straipsnis). Antrinę teisinę pagalbą turi teisę gauti tik fiziniai asmenys, kurie atitinka tam tikrus reikalavimus (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 (1) ir 12 straipsniai). Antrinę teisinę pagalbą turi teisę gauti:

1. Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kurių asmens (šeimos) turtas ir metinės asmens pajamos neviršija Vyriausybės nustatytų turto ir pajamų lygių.;
2. Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, nurodyti šio įstatymo 12 straipsnyje; šie asmenys turi teisę gauti antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į asmens (šeimos) turtą ir asmens pajamas;
3. kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nurodyti asmenys.

1.2 Jeigu yra galimybė gauti nemokamą pagalbą, kokie yra pagrindiniai procedūriniai reikalavimai jai gauti?

Advokatų teikiamos pro bono teisinės pagalbos procedūra nėra reglamentuota. Yra keletas advokatų, kurie savo interneto svetainėse deklaruoja, kad teikia pro bono teisinę pagalbą.

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo procedūrą reglamentuoja [Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas](#).

Pirminės teisinės pagalbos išlaidas sudaro išlaidos, susijusios su teisine informacija, teisinėmis konsultacijomis ir valstybės ir savivaldybių institucijoms skirtų dokumentų rengimu, taip pat išlaidos, susijusios su šio įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje nurodytų procesinių dokumentų parengimu, su patarimais dėl ginčų sprendimo ne teismo tvarka, su veiksmais dėl taikaus ginčo išsprendimo ir su taikos sutarties parengimu. Valstybė garantuoja ir apmoka 100 procentų pirminės teisinės pagalbos ir mediacijos išlaidų (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 14 (1) (6) straipsnis).

1.3 Kur klausėjas gali kreiptis dėl nemokamos pagalbos?

[Savivaldybių administracijų valstybės tarnautojų, teikiančių pirminę teisinę pagalbą](#)

Informacija apie [Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos](#) teikiamą pirminę teisinę pagalbą.

VšĮ „Vilniaus universiteto Teisės klinika“ yra nevyriausybinė organizacija, teikianti teisinę pagalbą. [Teisinę pagalbą](#) teikia Vilniaus universiteto Teisės fakulteto studentai.

2) Ekspertų registrai arba viešos advokatūrų svetainės arba registrai, kuriuose pateikiami ekspertų kontaktiniai duomenys

[Teismo ekspertų sąrašas](#)

3) Šioje srityje aktyviai veikiančių NVO sąrašas, nuorodos į interneto svetaines, per kurias galima susisiekti su šiomis NVO

[Nevyriausybinių organizacijų](#), deklaruojančių savo, kaip aplinkosaugos organizacijų, statusą, sąrašas (nevyriausybiniams organizacijoms nėra numatyta pareiga būti įtrauktoms į šį sąrašą, sąrašas nėra baigtinis).

1.7. Veiksmingų procedūrų garantijos

1.7.1. Procesiniai terminai

1) Terminas, per kurį administracinė institucija gali apskųsti administracinį (ne teisminį) su aplinkosauga susijusį sprendimą (viršesnei ar to paties lygmens institucijai)

Bendras administracinio sprendimo apskundimo terminas yra vienas mėnuo. Yra keletas rūšių sprendimų aplinkosaugos klausimais, kurių apskundimo terminas yra 10 darbo dienų nuo jų gavimo dienos (pvz., privalomasis nurodymas pagal Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 25 straipsnį).

2) Administracinės institucijos sprendimo priėmimo terminas

Viešojo administravimo subjektas per 20 darbo dienų nuo procedūros pradžios užbaigia administracinę procedūrą ir priima administracinį sprendimą. Viešojo administravimo subjektas gali pratęsti laikotarpį iki 10 darbo dienų, jei dėl objektyvių priežasčių administracinė procedūra negali būti baigta per nustatytą terminą. Apie tokio termino pratęsimą asmeniui pranešama raštu arba elektroniniu paštu (kai skundas gautas el. paštu) ir pratęsimo priežastis (Viešojo administravimo įstatymo 10 (4) straipsnis).

Specialios taisyklės taikomos skundams, kuriais ginčijami privalomieji nurodymai. Aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos vadovui arba jo įgaliotam asmeniui pateiktas skundas dėl privalomojo nurodymo turi būti išnagrinėtas per 10 darbo dienų (Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 25 straipsnis).

3) Ar galima žemiausio lygio administracinį sprendimą ginčyti tiesiogiai teisme?

Pagal ABTĮ 26 straipsnį, prieš kreipiantis į administracinį teismą, viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai arba veiksmai (neveikimas) ar vilkinimas atlikti veiksmus gali būti, o įstatymų nustatytais atvejais – turi būti ginčijami kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją. Lietuvoje nėra įtvirtinta bendra taisyklė, kad prieš kreipiantis į teismą administraciniai aktai turi būti skundžiami aukštesnei viešojo administravimo institucijai ar nepriklausomai ginčų nagrinėjimo institucijai. Tačiau tam tikros rūšies administraciniuose ginčiuose administracinių aktų / neveikimo vidaus kontrolė yra privaloma (pvz., socialinės apsaugos ginčai, mokestiniai ginčai). Yra keletas rūšių sprendimų aplinkosaugos klausimais, kurių vidaus kontrolė yra privaloma (pvz., privalomųjų nurodymų). Kitais atvejais pareiškėjas paprastai turi teisę kreiptis į teismą tiesiogiai.

4) Ar yra nustatytas terminas, per kurį nacionalinis teismas turi priimti sprendimą?

Teismo sprendimas surašomas ir viešai paskelbiamas paprastai tą pačią dieną po bylos išnagrinėjimo (ABTĮ 84 (3) dalis). Teismas, išnagrinėjęs bylą, gali atidėti teismo sprendimo priėmimą ir paskelbimą ne ilgiau kaip dvidešimčiai darbo dienų, o išnagrinėjęs bylą dėl norminio administracinio akto teisėtumo, – ne ilgiau kaip vienam mėnesiui. Dėl svarbių priežasčių administracinę bylą nagrinėjančio teisėjo ar administracinę bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nario (narių) motyvuotu prašymu teismo pirmininkas ar jo paskirtas teisėjas motyvuota nutartimi gali pratęsti šiuos terminus ne ilgiau kaip dešimčiai darbo dienų. Kai suserga ar dėl kitų objektyvių priežasčių procese negali dalyvauti bylą nagrinėjantis teisėjas ar visi bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nariai, teismo pirmininkas ar jo paskirtas teisėjas arba kai suserga ar dėl kitų objektyvių priežasčių procese negali dalyvauti vienas ar keli bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nariai, likę (dalyvaujantys) teisėjų kolegijos nariai (likę (dalyvaujantis) teisėjų kolegijos narys) nutartimi gali pratęsti šį terminą iki objektyvių priežasčių išnykimo (ABTĮ 84 (5) straipsnis).

5) Procedūros metu taikomi terminai (šalims, įrodymams pateikti, kiti galimi terminai ir kt.)

Procesiniai veiksmai atliekami per įstatymų nustatytus terminus. Tais atvejais, kai terminų nėra nustatęs įstatymas, juos skiria teismas. Teismo paskirti terminai gali būti teismo pratęsti (ABTĮ 64 straipsnis). Pagrindiniai ABTĮ nustatyti terminai:

1. pareiškėjas turi teisę tikslinti, pakeisti skundo (prašymo, pareiškimo) pagrindą ar dalyką per keturiolika kalendorinių dienų nuo proceso šalių atsiliepimų gavimo dienos (50 (3) straipsnis);
2. atsakovas ir trečiasis suinteresuotas asmuo privalo pateikti teismui savo atsiliepimą į skundą per teismo nustatytą terminą, kuris paprastai yra ne trumpesnis kaip keturiolika kalendorinių dienų nuo skundo nuorašo (skaitmeninės kopijos) gavimo (67 (1(3)), 71 straipsniai);

3. apygardų administracinių teismų sprendimai, priimti nagrinėjant bylas pirmąją instanciją, apeliacine tvarka per trisdešimt kalendorinių dienų nuo sprendimo paskelbimo gali būti skundžiami Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui (132 (1) straipsnis);
4. proceso dalyviai per keturiolika kalendorinių dienų nuo apeliacinio skundo ir jo priedų nuorašų gavimo turi pateikti apeliacinės instancijos teismui išsamius atsiliepimus į apeliacinį skundą (139 (2) straipsnis);
5. prašymas dėl proceso atnaujinimo gali būti paduodamas per tris mėnesius nuo tos dienos, kai jį padavęs subjektas sužinojo arba turėjo sužinoti apie aplinkybes, kurios yra proceso atnaujinimo pagrindas (159 (1) straipsnis);
6. proceso šalys turi teisę pateikti atsiliepimą į prašymą dėl proceso atnaujinimo per keturiolika kalendorinių dienų nuo prašymo atnaujinti procesą kopijos gavimo (161 (2) straipsnis);
7. jeigu skundžiama nutartis, įstatymo nustatyta tvarka priimta nagrinėjant bylą proceso šalims nedalyvaujant, atskirasis skundas gali būti paduodamas per septynias kalendorines dienas nuo nutarties patvirtintos kopijos (nuorašo) įteikimo dienos (Article 152 (3) straipsnis).

Administracinėje procedūroje veiksmai turi būti atliekami pagal viešojo administravimo institucijos nustatytus terminus (Viešojo administravimo įstatymo 12 (3) straipsnis).

1.7.2. Laikinosios apsaugos ir atsargumo priemonės, sprendimų vykdymas

1) Kada skundas, kuriuo ginčijamas administracinis sprendimas, turi stabdomąjį poveikį?

Administracinio sprendimo apskundimas teismui neturi sustabdomojo poveikio, išskyrus kai kuriuos sprendimus (pvz., sprendimus dėl mokesčių, išsiuntimo ar grąžinimo sprendimus). Tik teismas gali sustabdyti administracinio sprendimo vykdymą taikydamas reikalavimo užtikrinimo priemones. Paprastai administraciniai sprendimai gali būti vykdomi iškart po jų priėmimo, neatsižvelgiant į tai, ar jie apskundžiami.

Tam tikros rūšies administraciniuose ginčiuose administracinių aktų / neveikimo vidaus kontrolė yra privaloma (pvz., ginčai dėl sprendimų socialinės apsaugos srityje). Šiais atvejais viešojo administravimo subjekto priimtas administracinis sprendimas nevykdomas iki kol aukštesnė institucija priima sprendimą.

2) Ar nagrinėdama administracinį skundą atitinkama institucija ar viršesnė institucija gali įpareigoti nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises?

Tik teismas gali taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones. Viešojo administravimo subjektas, priėmęs administracinį sprendimą, sustabdo šio sprendimo vykdymą, iki klaidos bus ištaisyta, jeigu klaida gali turėti esminės įtakos vykdyti administracinį sprendimą (Viešojo administravimo įstatymo 15 (2) straipsnis).

3) Ar yra galimybė procedūros metu pateikti prašymą įpareigoti nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, ir kokiomis sąlygomis? Ar yra nustatytas tokio prašymo pateikimo terminas?

Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinai pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Jeigu yra šioje dalyje nurodyti pagrindai, reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytiniais teisiniais santykiais (ABTĮ 70 straipsnis).

4) Ar administracinis sprendimas vykdytinas nedelsiant, neatsižvelgiant į pateiktą skundą? Kokiomis sąlygomis?

Nėra reglamentuota, kokiomis sąlygomis administraciniai sprendimai gali būti nedelsiant vykdomi.

5) Ar administracinio sprendimo vykdymas sustabdomas, jeigu teismo nagrinėjimo etape šis sprendimas užginčijamas teisme?

Ne, administracinio sprendimo vykdymas nėra sustabdomas, tačiau praktikoje daugelis ginčijamų sprendimų nėra vykdomi.

6) Ar nacionaliniai teismai gali įpareigoti nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises (jeigu pateikiamas finansinis užstatas)? Ar nustatyta atskira tokios nutarties dėl įpareigojimo nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, arba finansinio užstato apskundimo tvarka?

Galima skųsti teismo nutartį dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių. Tik civilinėse bylose teismas turi teisę

reikalauti iš ieškovo užstato už laikinųjų apsaugos priemonių taikymą (Civilinio proceso kodekso 146 straipsnis). Užstatas yra skirtas apsaugoti atsakovą nuo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šių nuostolių atlyginimas gali būti užtikrinamas ir banko garantija.

1.7.3. Išlaidos. Teisinė pagalba. Nemokama pagalba, kitos finansinės pagalbos priemonės

1) Kaip galima apskaičiuoti būsimas procedūros, kurią ketinama pradėti, išlaidas: administracines išlaidas, teismo išlaidas, žyminį mokestį, išlaidas ekspertams, išlaidas teisininkams, skundo pateikimo mokesčiai ir kt.?

Administraciniuose teismuose pareiškėjas turi sumokėti žyminį mokestį (30 EUR pirmosios instancijos administraciniame teisme ir 15 EUR apeliacinės instancijos teisme). Yra taikomos išimties, pavyzdžiui, bylose dėl skundų, kuriais siekiama ginti valstybės ar viešąjį interesą, bylose dėl turtinės ir neturtinės žalos, padarytos neteisėtais veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo. Kitos su bylinėjimusi susijusios išlaidos:

1. Sumos, išmokėtos liudytojams, vertėjams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms;
2. Išlaidos advokato ar advokato padėjėjo teisinėms paslaugoms apmokėti (išlaidos už advokato ar advokato padėjėjo konsultacijas, pagalbą rengiant bei paduodant procesinius dokumentus ir dalyvaujant nagrinėjant bylą teisme);
3. Kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos.

Civiliniuose teismuose ieškovai turi sumokėti žyminį mokestį. Yra taikomos išimties bylose dėl materialinės ir moralinės žalos, susijusios su fiziniu kūno sužalojimu, mirtimi, atlyginimo, bylose dėl viešojo intereso gynimo pagal prokuroro, valstybinių institucijų ar kitų asmenų ieškinį. Kitos su bylinėjimusi susijusios išlaidos:

1. Sumos, išmokėtos liudytojams, ekspertams, ekspertinėms įstaigoms ir vertėjams, bei išlaidos, susijusios su vietos apžiūra;
2. Atsakovo paieškos išlaidos;
3. Išlaidos, susijusios su procesinių dokumentų įteikimu;
4. Išlaidos, susijusios su teismo sprendimo vykdymu;
5. Atlyginimo už kuratoriaus darbą išlaidos;
6. Išlaidos advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti;
7. Išlaidos, susijusios su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu;
8. Kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos.

2) Su įpareigojimu nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises / laikinąją apsaugos priemonę susijusios išlaidos – ar reikalingas užstatas?

Administraciniame procese ir civiliniame procese yra skirtumų. Administraciniame procese taikant reikalavimo užtikrinimo priemonę, užstatas (įsipareigojimas atlyginti žalą) nenumatytas (Administracinių bylų teisenos įstatyme nenumatyta). Civilinio proceso kodeksas nustato teismo teisę reikalauti iš ieškovo užstato už laikinųjų apsaugos priemonių taikymą (Civilinio proceso kodekso 146 straipsnis). Užstatas yra skirtas apsaugoti atsakovą nuo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šių nuostolių atlyginimas gali būti užtikrinamas ir banko garantija. Užstato suma priklauso nuo bylos, ją apskaičiuoti yra gana sunku.

3) Ar fiziniams asmenims gali būti teikiama teisinė pagalba?

Visi Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nurodyti asmenys turi teisę gauti pirminę teisinę pagalbą (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 (1) straipsnis).

4) Ar teisinė pagalba gali būti teikiama juridinio asmens statusą turinčioms arba jo neturinčioms asociacijoms, juridiniams asmenims, NVO? Jei taip – kokia yra prašymo suteikti teisinę pagalbą pateikimo tvarka? Ar galima gauti nemokamą pagalbą?

Valstybės garantuojama teisinė pagalba nėra teikiama asociacijoms, juridiniams asmenims ir nevyriausybinėms organizacijoms. Pro bono pagalba teikiama visiems asmenims (įskaitant juridinius asmenis ir nevyriausybines organizacijas). Pro bono pagalbos tvarka nėra reglamentuota teisės aktais. Tai savanoriškas advokato apsisprendimas.

Pirminę teisinę pagalbą nevyriausybinėms organizacijoms teikia VšĮ „Vilniaus universiteto Teisės klinika“.

5) Ar yra kitų finansinių priemonių, pagal kurias gali būti teikiama finansinė pagalba?

Ne, nėra jokių kitų finansinių mechanizmų.

6) Ar taikomas principas „pralaimėjusioji šalis moka“? Kaip jis taikomas teismuose? Ar yra išimčių?

Galioja bendra taisyklė, kad pralaimėjusi šalis turi padengti visas išlaidas, įskaitant žyminį mokestį ir išlaidas, susijusias su teismo proceso inicijavimu. Šalis taip pat privalo atlyginti laimėjusios šalies išlaidas. Žyminis mokestis, ekspertų išlaidos ir kitos išlaidos paprastai apmokamos visa apimtimi. Tačiau teisinio atstovavimo išlaidos mažinamos, atsižvelgiant į Teisingumo ministro ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko patvirtintas rekomendacijas. Tačiau šios sumos yra tik rekomenduojamos ir priklauso nuo teismo proceso sudėtingumo, bylos medžiagos ir kitų veiksnių. Nepaisant to, daugumoje civilinių ir administracinių bylų teismai sumažina šalių prašomas priteisti teisinės pagalbos išlaidas, atsižvelgdami į rekomenduojamus dydžius ir jų pagrįstumą.

7) Ar teismas gali atleisti nuo procesinių išlaidų, rinkliavų, žyminių mokesčių, išlaidų apmokestinimo ir kt.? Ar yra su šiuo klausimu susijusių nacionalinių ypatybių?

Skundus / prašymus administraciniai teismai priima ir nagrinėja tik sumokėjus įstatyme nustatytą žyminį mokestį. Administracinių bylų teisenos įstatymo 36 straipsnyje numatyta keletas atleidimo nuo žyminio mokesčio išimčių, pavyzdžiui:

- skundai / prašymai dėl viešojo administravimo subjektų vilkinimo atlikti veiksmus, priskirtus jų kompetencijai,
- dėl pensijų skyrimo arba atsisakymo jas skirti,
- dėl rinkimų įstatymų ir Referendumo įstatymo pažeidimų,
- dėl valstybės ir savivaldybės tarnautojų ir pareigūnų kreipimusi, kai tai susiję su tarnybos teisiniais santykiais,
- dėl fizinių asmenų ir organizacijų žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo,
- dėl viešojo intereso ir kai kurių kitų skundų / prašymų.

Administracinis teismas, atsižvelgdamas į turtinę fizinio asmens ar fizinių asmenų grupės padėtį, gali visiškai ar iš dalies atleisti juos nuo žyminio mokesčio mokėjimo. Prašymas atleisti fizinį asmenį nuo žyminio mokesčio mokėjimo turi būti motyvuotas ir pagrįstas įrodymais (ABTĮ 37 straipsnis).

1.7.4. Galimybė susipažinti su informacija įgyvendinant teisę kreiptis į teismą (su Direktyva 2003/4/EB susijusios nuostatos)

1) Kur nustatytos teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais nacionalinės normos? Ar yra kitų struktūrizuotos informacijos sklaidos formų?

Informacija apie prieigą prie informacijos apie aplinką pateikiama [Aplinkos ministerijos interneto svetainėje](#).

Prieigos prie informacijos tvarką reglamentuoja 1999 m. Vyriausybės nutarimu Nr. 1175 patvirtintas Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašas (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

Prašymas gali būti teikiamas raštu ar žodžiu. Informacija gali būti pateikta žodžiu, jei pareiškėjas neprašo atsakymo raštu. Atsakymui raštu keliami šie reikalavimai: vardas, kontaktiniai duomenys, prašoma informacija, informacijos pateikimo forma.

Pareiškėjas neprivalo nurodyti intereso. Jeigu pareiškėjas prašo pateikti informaciją pageidaujama forma (įskaitant ir kopijų forma), viešojo administravimo subjektas turi pateikti informaciją pageidaujama forma (išimtyms numatytos Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašo 16 ir 18 punktuose). Informacija teikiama išskyrus atvejus, nurodytus Tvarkos aprašo 9 punkte. Informacija pareiškėjui turi būti pateikta ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų nuo prašymo gavimo. Šis terminas gali dar pratęstas iki 14 kalendorinių dienų. Jeigu, pareiškėjo nuomone, pateikta informacija klaidinga ar neišsami, taip pat jeigu jis negavo atsakymo, jis turi teisę skųsti institucijos veiksmus administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui.

Greta ginčų nagrinėjimo administraciniuose teismuose ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymu buvo nustatyta bendra skundų (prašymų) ginčijant individualius administracinius aktus viešojo administravimo srityje ikiteisminio nagrinėjimo tvarka. Įstatymu įsteigta Lietuvos administracinių ginčų komisija.

Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašas yra taikomas visoms valstybės institucijoms, asmenims, atliekantiems viešojo administravimo funkcijas, kitiems asmenims, kuriuos kontroliuoja valstybės institucijos ir kurių veikla daro įtaką aplinkai. Jis netaikomas informacijos apie planus ir programas, skirtus aplinkos oro ir vandens apsaugai bei atliekų tvarkymui, teikimo atvejams.

2) Kaip tokia informacija teikiama per įvairias aplinkos apsaugos procedūras? Kur klausėjas turi kreiptis informacijos?

Atsižvelgiant į tai, kad Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos apraše nustatyta procedūra dėl informacijos apie aplinką gavimo iš esmės nesiskiria nuo procedūros dėl informacijos iš viešojo administravimo subjektų gavimo, taikomos bendros taisyklės. Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, suinteresuota visuomenė, vienas ar keli fiziniai asmenys ar juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą.

Pareiškėjas turi teisę prašyti informacijos iš bet kurio viešojo administravimo subjekto. Skirtingose aplinkosaugos procedūrose nustatyti įpareigojimai privatiems subjektams teikti informaciją visuomenei (pvz., PAV procedūra).

Taikoma bendra nuostata, kad apskundimo (galimybės kreiptis į teismą) procedūra turėtų būti nurodyta kiekviename atsakyme, kurį raštu pateikia viešojo administravimo subjektas, kai raštu pateiktas prašymas pateikti informaciją buvo atmestas arba iš dalies atmestas.

3) Kokios yra sektorių taisyklės (poveikio aplinkai vertinimas, TIPK/PITD (Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva), dėl planų ir programų ir kt.)?

Yra tam tikrų sričių taisyklės, reguliuojančios teisę gauti informaciją:

1. PAV srityje: atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo metu suinteresuota visuomenė turi teisę įstatymų nustatyta tvarka gauti iš kitų atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesų dalyvių informaciją apie galimą planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai (PAV įstatymo 13 straipsnis).
2. TIPK / taršos leidimų srityje: Aplinkos apsaugos agentūra yra atsakinga už informacijos teikimą ir privalo užtikrinti informacijos apie teisės kreiptis į teismą prieinamumą (TIPK išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528, 125 punktas; Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. D1-259, 3.2.4 ir 57 punktai).
3. Teritorijų planavimo dokumentų srityje: teritorijų planavimo viešumą užtikrina planavimo organizatorius (Teritorijų planavimo įstatymo 31 straipsnis; Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967, 8.3 punktas). Teritorijų planavimo dokumentų viešinimo bendroji ir supaprastinta procedūra nustatyta priklausomai nuo teritorijų planavimo dokumentų rūšies ir lygmenų, nustatyta Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimančios sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 1079);
4. Oro apsaugos srityje: pagal Aplinkos oro apsaugos įstatymo 16 straipsnį, asmenys turi teisę iš valstybės valdymo ir savivaldos institucijų gauti teisingą informaciją apie aplinkos oro būklę, leistinos taršos normatyvus bei planuojamos ūkinės veiklos įtaką;
5. Vandens apsaugos srityje: pagal Vandens apsaugos įstatymo 27 straipsnį, Aplinkos ministerija ir kitos institucijos bei asmenys, turintys informacijos apie upių baseinų rajonus, teikia šią informaciją visuomenei; pagal Geriamojo vandens įstatymo 4 straipsnį, savivaldybių institucijos atsakingos už informacijos teikimą apie geriamojo vandens kokybės būklę.

4) Ar administraciniuose sprendimuose ir teismo sprendimuose privaloma pateikti informaciją dėl teisės kreiptis į teismą?

Pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 (5) straipsnį, administraciniame sprendime turi būti nurodytos asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos, administracinio sprendimo apskundimo tvarka. Pagal ABTĮ 87 (5) straipsnį, teismo sprendime turi būti nurodyta jo apskundimo terminas ir tvarka.

5) Ar procese dalyvaujantiems užsienio subjektams teikiamos vertimo raštu, vertimo žodžiu paslaugos? Kokios taisyklės taikomos?

Administracinės procedūros kalba – valstybinė kalba (Viešojo administravimo įstatymo 28 straipsnis). Kai asmuo, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, arba kiti suinteresuoti asmenys nemoka ar nesupranta valstybinės kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, administracinėje procedūroje turi dalyvauti vertėjas. Viešojo administravimo isnatitucija, kuri inicijavo administracinę procedūrą, arba asmuo, kurio iniciatyva buvo pradėta administracinė procedūra, kviečia vertėją savo iniciatyva.

1.8. Specialiosios procesinės taisyklės

1.8.1. Poveikio aplinkai vertinimas (PAV)(su Direktyva 2003/35/EB susijusios nuostatos)

Konkrečioje šalyje taikomos poveikio aplinkai vertinimo (PAV) taisyklės, susijusios su teise kreiptis į teismą

1) Teisės pareikšti ieškinį ir teisės kreiptis į teismą taisyklės, susijusios su atranka (sąlygos, terminai, suinteresuota visuomenė)

Sprendimai dėl PAV atrankos yra administraciniai sprendimai, dėl kurių teisėtumo sprendžia administraciniai teismai. Šioms byloms nėra nustatyta specialių taisyklių dėl šalių teisinio statuso, įrodymų, nagrinėjimo procedūros ar nagrinėjimo trukmės.

Pagal PAV įstatymo 15 straipsnį, visuomenė turi teisę kreiptis į teismą, jeigu mano, kad jos prašymas, pateiktas teisės aktų, reglamentuojančių atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesus, nustatyta tvarka buvo neteisėtai atmestas, į jį buvo iš dalies ar visiškai netinkamai atsakyta arba į prašymą deramai neatsižvelgta pagal teisės aktus, reglamentuojančius atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesus. Suinteresuota visuomenė gali ginčyti materialinį ar procesinį administracinių sprendimų dėl PAV atrankos ir sprendimų dėl PAV, veiksmų ar neveikimo teisėtumą.

Fiziniai ar juridiniai asmenys turi teisę pateikti skundą (prašymą) dėl administracinio akto, kai pažeidžiamos jų teisės. Įstatymo nustatytais atvejais galima pateikti skundą ginant valstybės ar kitą viešąjį interesą (įskaitant aplinkosaugos interesus). Agentūros, organizacijos ir grupės gali apskųsti veiksmus, turinčius įtakos jų pačių interesams (egzistavimui, turtui, veiklai, veiklos sąlygoms), taip pat prašyti atlyginti patirtą turтинę ir neturтинę žalą. Tačiau jos taip pat gali kreiptis į teismą gindamos viešąjį interesą, jei teisinis reguliavimas ar individualus veiksmas pažeidžia šį interesą.

2) Teisės pareikšti ieškinį taisyklės, susijusios su apimties nustatymu (sąlygos, terminai, suinteresuota visuomenė)

Suinteresuota visuomenė turi teisę kreiptis į teismą, ginčydama visus sprendimus, veiksmus ar neveikimą poveikio aplinkai vertinimo srityje, įskaitant ir PAV apimties nustatymo sprendimus.

3) Kuriame (-iuose) etape (-uose) visuomenė gali ginčyti administracinius sprendimus dėl aplinkosaugos projektų? Ar yra nustatytas sprendimų apskundimo terminas?

Skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas (ABTĮ 29 straipsnis).

4) Ar galima ginčyti galutinį patvirtinimą? Kokios sąlygos taikomos, jei jį ginčija fizinis asmuo, NVO, užsienio NVO?

Visi sprendimai poveikio aplinkai vertinimo srityje, įskaitant galutinį sprendimą dėl PAV, gali būti skundžiami. Užsienio šalių nevyriausybinės organizacijos turi tokias pačias teises pateikti skundą dėl galutinio sprendimo dėl PAV, kaip ir nacionalinės nevyriausybinės organizacijos.

5) Teisminės peržiūros apimtis – materialinio / procesinio teisėtumo kontrolė. Ar teismas gali veikti savo iniciatyva?

Administraciniai teismai tikrina visų administracinių sprendimų procesinį ir materialinį teisėtumą. Teismai nagrinėja medžiagą, technines išvadas ir skaičiavimus, kai jie laikomi sprendimo dalimi. Teismas yra įpareigotas „aktyviai“ dalyvauti procese prašydamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas turi neribotą sprendimo peržiūros teisę. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus.

6) Kuriame etape gali būti ginčijami sprendimai, veikimas arba neveikimas?

ABTĮ 29 straipsnyje nustatyta pagrindinė taisyklė, kad skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos. Nėra specialių taisyklių dėl PAV apimties nustatymo sprendimų ir sprendimų dėl PAV.

7) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Visi sprendimai dėl PAV apimties nustatymo ir dėl PAV gali būti skundžiami tiesiogiai teismui.

8) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt. (tai nėra 12 punkte nustatytas reikalavimas)?

Pagrindinė skundo priimtinumą sąlyga yra suinteresuotumo turėjimas. Teisė kreiptis į administracinius teismus nėra siejama su privalomu dalyvavimu PAV procedūros konsultacijų etape ar privalomu pastabų teikimu. Suinteresuota visuomenė, siekdama ginti viešąjį interesą, turi teisę pateikti skundą (prašymą) dėl sprendimo dėl PAV (PAV įstatymo 15 straipsnis).

9) Kaip nacionalinės jurisdikcijos srityje taikomi sąžiningumo ir nešališkumo principai?

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą, kiekviena šalis procese turi vienodas procesines teises.

10) Kaip nacionalinės teisės aktuose taikoma sąvoka „laiku“?

PAV įstatymas nustato konkrečių veiksmų terminus poveikio aplinkai vertinimo apimties nustatymo ir poveikio aplinkai vertinimo srityse, pvz., atrankos išvada, ar privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą, raštu pateikiama planuojamos ūkinės veiklos organizatoriui (rengėjui) per 20 darbo dienų nuo atrankos informacijos gavimo (7 straipsnio 7 dalis), kompetentinga institucija per 10 darbo dienų nuo programos gavimo dienos patvirtina programą arba pateikia motyvuotus reikalavimus poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjui papildyti ar pataisyti programą (8 straipsnio 9 dalis), suinteresuota visuomenė per 10 darbo dienų nuo pranešimo paskelbimo dienos turi teisę atsakingajai institucijai raštu pateikti pasiūlymus dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ir ataskaitos (10 straipsnio 9 dalis), kompetentinga institucija per 25 darbo dienas nuo ataskaitos gavimo priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai (11 straipsnio 1 dalis).

11) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų šiai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galimos visose administracinėse bylose. Pagal ABTĮ 70 straipsnį, teismas arba teisėjas proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti. Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinau pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Nėra nustatyta specialių taisyklių, taikomų PAV procedūroms.

1.8.2. Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) / Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva (PITD) (su Direktyva 2003/35/EB susijusios nuostatos)

1) Konkrečioje šalyje taikomos Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvos taisyklės, susijusios su teise kreiptis į

teismą

Suinteresuota visuomenė ir nevyriausybinės organizacijos turi teisę paduoti skundą dėl galutinio administracinio sprendimo dėl TIPK leidimo (TIPK leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528, 124 punktas).

2) Teisė pareikšti ieškinį: kuriuose etapuose galima ginčyti sprendimus (kada tai gali daryti NVO, užsienio NVO, pilietis)? Ar galima ginčyti galutinį sprendimą?

Skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas.

Suinteresuota visuomenė turi teisę gauti informaciją apie prašymą išduoti leidimą, teikti pasiūlymus dėl paraiškos ir leidimo, gauti kompetentingos institucijos atsakymą dėl jos pateiktų pasiūlymų.

Suinteresuota visuomenė ir nevyriausybinės organizacijos turi teisę paduoti skundą dėl galutinio administracinio sprendimo dėl TIPK leidimo. Užsienio valstybių nevyriausybinės organizacijos turi tokias pačias teises paduoti skundą dėl TIPK leidimo, kaip ir nacionalinės nevyriausybinės organizacijos.

3) Teisės pareikšti ieškinį ir teisės kreiptis į teismą taisyklės, susijusios su atranka (sąlygos, terminai, suinteresuota visuomenė)

TIPK procedūroje nėra apimties nustatymo ir atrankos stadijų. TIPK procedūra turi kelis etapus: paraiškos leidimui patvirtinimo ir galutinio TIPK sprendimo priėmimo. PAV procedūra laikoma atskira procedūra. Suinteresuota visuomenė turi teisę pateikti skundą dėl galutinio administracinio sprendimo TIPK srityje.

4) Teisės pareikšti ieškinį taisyklės, susijusios su apimties nustatymu (sąlygos, terminai, suinteresuota visuomenė)

TIPK procedūroje nėra apimties nustatymo ir atrankos stadijų.

5) Kuriame (-iuose) etape (-uose) visuomenė gali ginčyti administracinius sprendimus dėl aplinkosaugos projektų? Ar yra nustatytas sprendimų apskundimo terminas?

ABTĮ 29 straipsnyje nustatyta pagrindinė taisyklė, kad skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos. Nėra nustatyta specialių taisyklių dėl sprendimų TIPK srityje.

6) Ar visuomenė gali ginčyti galutinį patvirtinimą?

Pagal TIPK taisyklių 124 punktą, suinteresuota visuomenė turi teisę paduoti skundą dėl galutinio administracinio sprendimo TIPK srityje. Pagal Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. D1-259, (Taršos leidimų taisyklės) 92 punktą, sprendimus dėl taršos leidimų galima ginčyti alternatyviai administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui. Pagal ABTĮ ir Aplinkos apsaugos įstatymą, visuomenė turi teisę ginčyti galutinį sprendimą dėl taršos leidimo.

7) Teisminės peržiūros apimtis – materialinio / procesinio teisėtumo kontrolė. Ar teismas gali veikti savo iniciatyva? Ar galima ginčyti sprendimus, veikimą arba neveikimą?

Administraciniai teismai tikrina visų administracinių sprendimų procesinį ir materialinį teisėtumą. Teismai nagrinėja medžiagą, technines išvadas ir skaičiavimus, kai jie laikomi sprendimo dalimi. Teismas gali patikrinti visą informaciją, susijusią su prašymu išduoti leidimą. Teismas yra įpareigotas „aktyviai“ dalyvauti procese prašydamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas turi neribotą sprendimo peržiūros teisę. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus.

8) Kuriame etape galima juos ginčyti?

ABTĮ 29 straipsnyje nustatyta pagrindinė taisyklė, kad skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos. Nėra nustatyta specialių taisyklių dėl sprendimų TIPK srityje.

9) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Nėra reikalavimo, kad prieš kreipiantis į teismą būtų pasinaudota administracinės peržiūros procedūra. Sprendimai TIPK srityje gali būti skundžiami administraciniame teismui (TIPK taisyklių 124 punktas). Sprendimus dėl taršos leidimų galima ginčyti alternatyviai administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui (Taršos leidimų taisyklių 92 punktas).

10) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt.?

Pagrindinė skundo priimtumo sąlyga yra suinteresuotumo turėjimas. Teisė kreiptis į administracinius teismus nėra siejama su privalomu dalyvavimu TIPK ar taršos leidimų išdavimo procedūrose ar privalomu pastabų teikimu. Suinteresuota visuomenė, siekdama ginti viešąjį interesą, turi teisę pateikti skundą (prašymą) dėl sprendimo dėl TIPK (TIPK taisyklių 124 punktas).

11) Kaip nacionalinės jurisdikcijos srityje taikomi sąžiningumo ir nešališkumo principai?

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą, kiekviena šalis procese turi vienodas procesines teises.

12) Kaip nacionalinės teisės aktuose taikoma sąvoka „laiku“?

TIPK taisyklėse ir Taršps leidimų taisyklėse yra nustatomi konkrečių veiksmų TIPK ir taršos leidimų išdavimo procedūrose terminai, pvz., institucija turi priimti sprendimą priimti TIPK paraišką arba jos nepriimti ne vėliau kaip per 30 darbo dienų nuo TIPK paraiškos gavimo dienos (TIPK taisyklių 36-2 punktas); institucija turi priimti sprendimą išduoti leidimą arba jo neišduoti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo sprendimo priimti paraišką priėmimo dienos (TIPK taisyklių 83 punktas); veiklos vykdytojas turi teisę susipažinti su sprendimo projektu ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki kompetentingos institucijos sprendimo priėmimo (TIPK taisyklių 87 punktas); kompetentinga institucija turi priimti sprendimą ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo paraiškos priėmimo dienos (Taršos taisyklių 65 punktas).

13) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų šiai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galimas visose administracinėse bylose. Pagal ABTĮ 70 straipsnį, teismas arba teisėjas proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti. Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinaai pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Nėra nustatyta specialių taisyklių, taikomų TIPK ir taršos leidimų procedūroms.

14) Ar informacija apie teisę kreiptis į teismą visuomenei pateikiama struktūruotai ir suprantamai?

Pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 (5) straipsnį, administraciniame sprendime turi būti nurodytos asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos, administracinio sprendimo apskundimo tvarka. Pagal TIPK taisyklių 125 punktą, viešojo administravimo institucija yra įpareigota pateikti informaciją dėl teisės kreiptis į teismą.

1.8.3. Atsakomybė už aplinkos apsaugą[3]

Konkrečios šalies teisės normos, susijusios su Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyvos 2004/35/EB 12 ir 13 straipsnių taikymu

1) Kokius reikalavimus turi atitikti fiziniai arba juridiniai asmenys (įskaitant aplinkosaugos NVO), kad jie galėtų reikalauti, kad kompetentingų institucijų sprendimus dėl žalos aplinkai ištaisymo (atlyginimo) peržiūrėtų teismas arba kita nepriklausoma ir nešališka institucija pagal Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyvos (AAAD) 13 straipsnio 1 dalį?

Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė turi teisę paduoti skundą (prašymą), reikalaujanti imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklė, ir reikalaujanti nubausti asmenis, kaltus dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnus, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus. Pagal Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės 54 (1) straipsnį, fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę apskusti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančių institucijų bei pareigūnų veiksmus (neveikimą). Bendri reikalavimai nustatyti Administracinių bylų teisenos įstatyme. Nėra įtvirtinta specialių reikalavimų dėl sprendimų dėl žalos aplinkai atlyginimo.

2) Koks yra apskundimo terminas?

ABTĮ 29 straipsnyje nustatyta pagrindinė taisyklė, kad skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksma (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos. Yra keletas rūšių sprendimų aplinkosaugos klausimais, kurių apskundimo terminas yra 10 darbo dienų nuo jų gavimo dienos (pvz., privalomasis nurodymas pagal Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 25 straipsnį).

3) Ar taikomi reikalavimai dėl pastabų, pridedamų prie prašymo imtis veiksmų pagal Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyvos (AAAD) 12 straipsnio 2 dalį, ir, jei taip, kokie?

Pareiškėjas turi pateikti visą jo turimą informaciją ir duomenis, pagrindžiančius pateiktas pastabas dėl atitinkamos žalos aplinkai. Mokslinių duomenų ir įrodymų pateikti nereikia.

4) Ar taikomi konkretūs reikalavimai dėl „tikėtimumo“, siekiant įrodyti, kad buvo padaryta žala aplinkai, ir, jei taip, kokie?

Jei pareiškėjas reikalauja, kad kompetentinga institucija imtųsi veiksmų užkirsti kelią žalai aplinkai, ją sumažinti arba atstatyti iki pradinės būklės, nėra reikalavimo įrodyti „patikimumą“, kad žala aplinkai padaryta.

Bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja bylas dėl žalos aplinkai atlyginimo. Aplinkos apsaugos įstatymo 32-34 straipsniuose įtvirtinta galimybė pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo. Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 33 straipsnį, šie asmenys turi teisę pateikti ieškinį dėl padarytos žalos:

1. asmenys, kurių sveikatai, turtui ar interesams padaryta žalos;
2. Aplinkos ministerijos pareigūnai, kiti įstatymų įgaliojimai pareigūnai, kai padaryta žalos valstybės interesams.

Civilinėse bylose ieškovas turi pateikti „patikimumą“ patvirtinančius įrodymus, kad žala aplinkai padaryta. Taikomos pagrindinės civilinio proceso taisyklės. Nėra specialių nuostatų dėl žalos aplinkai atlyginimo.

5) Ar nustatyta tam tikra pranešimo apie kompetentingos institucijos sprendimą fiziniams arba juridiniams asmenims, turintiems teisę gauti tokį pranešimą (įskaitant tokią teisę turinčias aplinkosaugos NVO), forma ir (arba) terminai? Jei taip, kokie tai reikalavimai?

Nėra nustatyta specialių reikalavimų sprendimams dėl žalos aplinkai. Asmeniui, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo administracinio sprendimo priėmimo dienos raštu pranešama apie priimtą administracinį sprendimą, skundo nagrinėjimo metu nustatytas faktines aplinkybes, teisės aktus, kuriais remiantis priimtas sprendimas, taip pat sprendimo apskundimo tvarka. Administracinės procedūros sprendimas įteikiamas arba išsiunčiamas asmeniui, kurio atžvilgiu pradėdama administracinė procedūra (Viešojo administravimo įstatymo 13 straipsnis).

Speciali procedūra ir terminai nustatyti priimant sprendimus dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo (5 darbo dienos), nustatyti Aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. D1-228.

6) Ar valstybė narė teisę teikti prašymą, kad kompetentinga institucija imtųsi veiksmų, suteikia ne tik tada, kai padaroma žala aplinkai, bet ir tada, kai kyla neišvengiama tokios žalos grėsmė?

Esant neišvengiamai (realiai) žalos aplinkai grėsmei, ūkio subjektas, dėl kurio veiksmy kilo ši grėsmė, privalo nedelsdamas imtis visų būtinų žalos aplinkai prevencijos priemonių. Jeigu neišvengiama (reali) žalos aplinkai grėsmė nepašalinama, nepaisant ūkio subjekto taikytų žalos aplinkai prevencijos priemonių, ūkio subjektas nedelsdamas privalo apie tai informuoti Aplinkos ministeriją arba jos įgaliotą instituciją aplinkos ministro nustatyta tvarka (Aplinkos apsaugos įstatymo 32-1 straipsnis).

Aplinkos ministerija arba jos įgaliota institucija bet kuriuo momentu turi teisę ir pareigą:

1. reikalauti, kad ūkio subjektas pateiktų visą informaciją apie bet kurią situaciją, kurios metu atsirado žala aplinkai arba neišvengiama (reali) žalos aplinkai grėsmė, arba kai įtariama, kad tokia situacija gali atsirasti;
2. reikalauti, kad ūkio subjektas imtųsi būtinų žalos aplinkai prevencijos priemonių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių;
3. reikalauti iš ūkio subjekto imtis arba duoti atitinkamam subjektui privalomus vykdyti nurodymus dėl visų būtinų veiksmų, užtikrinančių teršalų ir (arba) kitokių darančių žalą aplinkai veiksnių skubią kontrolę, sulaikymą, pašalinimą ar kitokį valdymą siekiant sumažinti ar išvengti didesnės žalos aplinkai, neigiamo poveikio žmonių sveikatai ar tolesnio aplinkos elementų funkcijų pablogėjimo;
4. duoti ūkio subjektui privalomus vykdyti nurodymus dėl žalos aplinkai prevencijos priemonių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių taikymo;
5. pati imtis būtinų žalos aplinkai prevencijos ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių (Aplinkos apsaugos įstatymo 32-1 straipsnis).

7) Kokios yra valstybės narės paskirtos kompetentingos institucijos?

Kompetentinga institucija yra Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos.

8) Ar valstybė narė reikalauja, kad prieš pradėdant teisminės peržiūros procedūrą būtų išnaudotos visos administracinės peržiūros procedūrų galimybės?

Ne, žalos aplinkai bylose nenumatyta išankstinė administracinės peržiūros procedūra.

1.8.4. Tarpvalstybinės procesinės taisyklės aplinkosaugos bylose

1) Ar nustatytos taisyklės dėl kitų šalių dalyvavimo? Kuriame procedūros etape galima ginčyti su aplinkosauga susijusius sprendimus?

Aplinkos apsaugos įstatymo 34 straipsnyje nustatyta, kad ginčai tarp Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių juridinių bei fizinių asmenų sprendžiami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka, jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nenumatyta kita šių ginčų nagrinėjimo ir sprendimo tvarka. Administracinių bylų teisenos įstatyme arba Civilinio proceso kodekse yra nustatytos bendros sąlygos dėl skundo / ieškinio priimtumo. Nėra nustatyta specialių taisyklių dėl PAV, TIPK ir kt.

2) Ar taikoma suinteresuotos visuomenės sąvoka?

Suinteresuotos visuomenės sąvoka tarpvalstybiniame kontekste nėra specifinė. Taikomos bendros taisyklės (ypač dėl prašymų priimtumo atsižvelgiant į teisinio intereso koncepciją).

3) Ar paveiktos šalies NVO turi teisę pareikšti ieškinį? Kada ir kuriam teismui jos turėtų pateikti savo skundus? Kokią procesinę pagalbą jos gali gauti (teisinė pagalba, prašymas nustatyti įpareigojimą nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, laikinosios apsaugos priemonės, nemokama pagalba)?

Pagal Lietuvos administracinę teisę, užsienio valstybių nevyriausybinių organizacijų turi tokias pačias galimybes kreiptis į teismus, kaip ir Lietuvos Respublikoje gyvenantys pareiškėjai. Nacionalinės nevyriausybinių organizacijų ir užsienio valstybių nevyriausybinių organizacijų turi tokias pačias procesines teises.

Nevyriausybiniams organizacijoms nėra teikiama antrinė teisinė pagalba.

4) Ar paveiktos šalies fiziniai asmenys turi teisę pareikšti ieškinį? Kokią procesinę pagalbą jie gali gauti (teisinė pagalba, prašymas nustatyti įpareigojimą nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, laikinosios apsaugos priemonės, nemokama pagalba)?

Pagal Lietuvos administracinę teisę, užsienyje gyvenantiems asmenims suteikiamos vienodos galimybės kreiptis į administracinius teismus, kaip ir pareiškėjams, gyvenantiems Lietuvoje. Šalių procesinės teisės nesiskiria.

Visi Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nurodyti asmenys turi teisę gauti pirminę teisinę pagalbą (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 (1) straipsnis).

Advokatų teikiama pro bono pagalba nėra reglamentuota.

5) Kuriame etape informacija teikiama suinteresuotai visuomenei (įskaitant pirmiau nurodytas šalis)?

Dėl PAV:

Kai reikia atlikti planuojamos ūkinės veiklos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procedūras, Vyriausybės įgaliota institucija apie tai informuoja poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėją, prašydama jo parengti ir pateikti Vyriausybės įgaliotai institucijai atrankos informacijos ar programos santrauką, kurioje turi būti informacija apie planuojamą ūkinę veiklą ir jos galimą reikšmingą tarpvalstybinį poveikį dvišaliame susitarime, jeigu toks susitarimas yra, nurodyta kalba, kitais atvejais – anglų kalba, o kai poveikį aplinkai patirianti valstybė to prašo, – ir jos nacionaline kalba (PAV 9 (2) straipsnis). Vyriausybės įgaliota institucija siunčia pranešimą poveikį aplinkai patiriančiai valstybei, kartu su juo pateikdama planuojamos ūkinės veiklos aprašymą, turimą informaciją apie galimą planuojamos ūkinės veiklos reikšmingą tarpvalstybinį poveikį aplinkai, informaciją apie galimų sprendimų pobūdį, nurodo laikotarpį (ne trumpesnę kaip 25 darbo dienas), per kurį galima pateikti pranešimą, ar poveikį aplinkai patirianti valstybė pageidauja dalyvauti tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procese, ir prašo poveikį aplinkai patiriančios valstybės informuoti kompetentingas institucijas ir savo valstybės visuomenę (PAV 9 (3) straipsnis). Vyriausybės įgaliota institucija, gavusi poveikį aplinkai patiriančios valstybės atsakymą apie jos dalyvavimą planuojamos ūkinės veiklos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procese, apie tai informuoja planuojamos ūkinės veiklos organizatorių (užsakovą) ir poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėją, kuriam nurodo pateikti ataskaitą, atitinkamos informacijos apie planuojamą ūkinę veiklą ir jos galimą reikšmingą tarpvalstybinį poveikį aplinkai santrauką dvišaliame susitarime, jeigu toks susitarimas yra, nurodyta kalba, kitais atvejais – anglų kalba, o kai poveikį aplinkai patirianti valstybė to prašo, – ir jos nacionaline kalba (PAV įstatymo 9 (5) straipsnis).

Dėl TIPK:

Jeigu įrenginio eksploatavimas gali daryti reikšmingą neigiamą poveikį kitos Europos Sąjungos valstybės aplinkai, veiklos vykdytojas privalo kompetentingai institucijai pateikti su paraiška susijusius dokumentus anglų kalba (TIPK taisyklių 78 punktas). Kompetentinga institucija dokumentus anglų kalba pateikia kitos Europos Sąjungos valstybės atsakingai institucijai tuo pat metu, kai teikiama informacija Lietuvos Respublikos suinteresuotajai visuomenei susipažinti, nurodydama 40 dienų terminą nuo informacijos gavimo dienos tos valstybės institucijų ir visuomenės pastaboms pateikti; šią informaciją Aplinkos apsaugos agentūra paskelbia savo interneto svetainėje (TIPK taisyklių 79 punktas).

6) Kokie yra terminai, susiję su visuomenės dalyvavimu, įskaitant teisę kreiptis į teismą?

Dėl PAV:

Vyriausybės įgaliota institucija pateikia poveikio aplinkai vertinimo dokumentus poveikį aplinkai patiriančiai valstybei, kartu pateikdama informaciją apie poveikio aplinkai vertinimo procedūras, siūlomas tarpvalstybines konsultacijas, jų trukmę, ir prašo informuoti savo valstybės visuomenę ir kompetentingas institucijas, nurodydama laikotarpį, ne trumpesnę kaip 30 darbo dienų nuo išsiuntimo dienos, per kurį poveikį aplinkai patirianti valstybė gali pateikti savo pasiūlymus Vyriausybės įgaliotai institucijai (PAV 9 (6) straipsnis). Skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksma (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, per du mėnesius nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti

veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas (ABTĮ 29 straipsnis). Nėra nustatyta specialių taisyklių, reglamentuojančių poveikį aplinkai patiriančios valstybės teisę pateikti skundą.

Dėl TIPK:

Kompetentinga institucija dokumentus pateikia poveikį aplinkai patiriančiai valstybei tuo pat metu, kai teikiama informacija suinteresuotajai visuomenei susipažinti, nurodydama 40 dienų terminą nuo informacijos gavimo dienos tos valstybės institucijų ir visuomenės pastaboms pateikti kompetentngai institucijai (TIPK taisyklių 79 punktą). Skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, per du mėnesius nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas (ABTĮ 29 straipsnis). Nėra nustatyta specialių taisyklių, reglamentuojančių poveikį aplinkai patiriančios valstybės teisę pateikti skundą.

7) Kaip šalims teikiama informacija apie teisę kreiptis į teismą?

Dėl PAV:

Kai planuojamai ūkinei veiklai atliktos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procedūros, atsakingoji institucija teikia informaciją apie sprendimą dėl PAV tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procese dalyvavusią poveikį aplinkai patiriančią valstybę (PAV 11 (12) straipsnis). Pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 (5) straipsnį, sprendime dėl PAV turi būti nurodyta jo apskundimo tvarka.

Dėl TIPK:

Specialus reguliavimas nenustatytas. Pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 (5) straipsnį, sprendime turi būti nurodyta jo apskundimo tvarka.

8) Ar procese dalyvaujantiems užsienio subjektams teikiamos vertimo raštu, vertimo žodžiu paslaugos? Kokios taisyklės taikomos?

ABTĮ 9 straipsnyje nustatyta, kad administracinių bylų procesas vyksta, sprendimai priimami ir skelbiami lietuvių kalba. Dokumentai, surašyti kitomis kalbomis, teikiami ir skelbiami išversti į lietuvių kalbą ir nustatyta tvarka patvirtinti. Kai proceso dalyvis, kuriam procesiniai dokumentai turi būti įteikti užsienio valstybėje, nemoka lietuvių kalbos, administraciniam teismui turi būti pateikti šių dokumentų vertimai į jam suprantamą kalbą arba valstybės, kurioje turi būti įteiktas dokumentas, oficialiąją kalbą, o jeigu toje valstybėje yra kelios oficialiosios kalbos, – į vieną iš įteikimo vietos oficialiųjų kalbų. Kai proceso dalyviui, kuris nemoka lietuvių kalbos, teismo procesiniai dokumentai turi būti siunčiami į užsienio valstybę, teismas išverčia juos į vieną iš šioje dalyje nurodytų kalbų. Bylą nagrinėti teisme rengiančiam teisėjui ar ją nagrinėjančiam teismui nutarus, kita kalba surašytą dokumentą teismo posėdyje gali išversti vertėjas. Asmenims, nemokantiems lietuvių kalbos, garantuojama teisė naudotis vertėjo paslaugomis. Už vertėjo paslaugas teismo posėdžio metu mokama iš valstybės biudžeto.

Administracinės procedūros kalba – valstybinė kalba (Viešojo administravimo įstatymo 28 straipsnis). Kai asmuo, dėl kurio galima pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, arba kiti suinteresuoti asmenys nemoka ar nesupranta valstybinės kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, administracinėje procedūroje turi dalyvauti vertėjas. Viešojo administravimo institucija, kuri inicijavo administracinę procedūrą, arba asmuo, kurio iniciatyva buvo pradėta administracinė procedūra, kviečia vertėją savo iniciatyva.

9) Ar yra kitų svarbių taisyklių?

Papildomos informacijos nėra.

[1] Aplinkos apsaugos įstatyme suinteresuota visuomenė apibrėžta kaip vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, kuriems daro arba gali daryti poveikį sprendimai, veiksmai ar neveikimas aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje arba kurie yra suinteresuoti šių sprendimų procesu. Pagal šią apibrėžtį asociacijos

ir kiti viešieji juridiniai asmenys (išskyrus valstybės ar savivaldybės, jų institucijų įsteigtus juridinius asmenis), kurie įsteigti teisės aktų nustatyta tvarka ir skatina aplinkos apsaugą, visais atvejais laikomi suinteresuotais asmenimis.

[2] Žiūrėti, pvz., Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998m. birželio 1 d. nutarimą

[3] Taip pat žr. bylą C-529/15.

■ Paskutinis naujinimas: 26/07/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.